

Sygn. akt I PK 281/14

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa J. M.
przeciwko P. Spółce Akcyjnej w Białymstoku
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 maja 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku
z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt V Pa 60/14,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) nie obciąża powódki kosztami zastępstwa prawnego strony
pozwanej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 26 czerwca 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez powódkę J.M. od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 13 września 2012 r. oddalającego powództwo o ustalenie, że zdarzenie z dnia 11 września 2001 r., któremu uległ mąż powódki J. M., było wypadkiem przy pracy.

Powódka J. M. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 czerwca 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 3 ustawy z dnia 30

października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Zdaniem skarżącej, zachodzi konieczność wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy, jak należy interpretować poszczególne elementy składające się na pojęcie wypadku przy pracy w przypadku, gdy zdarzenie, w którym pracownik ponosi śmierć, ma miejsce podczas trwania strajku generalnego. Skarżąca stwierdziła równocześnie, że aktualnie brakuje wykładni odnoszącej się do stanu faktycznego będącego przedmiotem postępowania. Ponadto w przedmiotowej sprawie istnieje konieczność wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy na temat tego, jakie okoliczności wskazują na zerwanie związku z pracą. Ma to natomiast doniosłe znaczenie w przedmiotowej sprawie, w której Sąd drugiej instancji uznał, iż sama treść pozostawionych przez zmarłego listów i notatek wskazuje, że przyczynami zdarzenia są sprawy prywatne, niezwiązane z wykonywaną przez zmarłego pracą. Inną kwestią, która również wymaga interpretacji, jest rozstrzygnięcie, jak należy interpretować, w kontekście ustalenia związku z pracą zdarzenia, sytuacji, gdy jest kilka przyczyn zdarzenia.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a

jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również zauważyć, iż w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNP 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje

zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Wypada również dodać, że zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale także wskazania, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, lub przedstawienia rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Podkreślenia wymaga również to, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), analogicznie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Wskazana przez skarżącą kwestia nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w zaprezentowanym wyżej rozumieniu. Trudno również mówić o

występowaniu w niniejszej sprawie potrzeby wykładni przepisów prawa, skoro skarżąca, wskazując na przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i potrzeby wykładni, w ogóle nie odnosi jej do konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, gdyż nawet ich nie wymienia. Tym samym nie podejmuje w ogóle próby wykazania, że sformułowane przez nią wątpliwości, stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Jeszcze raz przypomnieć natomiast wypada, że zarówno zagadnienie prawne, jak i potrzeba wykładni, wiążą się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Powołanie zagadnienia prawnego i potrzeby wykładni prawa jako uzasadniających wniosków o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma bowiem podstawę do oceny, czy przedstawiona przesłanka jest rzeczywiście „istotna” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51).

Należy również podkreślić, że w przedmiotowej sprawie Sąd Najwyższy wypowiedział się już raz w wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., I PK 138/13, uchylającym poprzedni wyrok Sądu Okręgowego z dnia 21 lutego 2013 r. W motywach swojego orzeczenia Sąd Najwyższy zajął zaś stanowisko w przedmiocie dotychczas - zdaniem skarżącej - niewyjaśnionym i wyraził pogląd prawny, dokonując równocześnie wykładni wszystkich pojęć składających się na definicję wypadku przy pracy, wobec czego w żadnym razie nie można przyjąć, że aktualnie nadal występuje w niniejszej sprawie istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. dotyczące kwestii, „jak należy interpretować poszczególne elementy składające się na pojęcie wypadku przy pracy w przypadku, gdy zdarzenie, w którym pracownik ponosi śmierć ma miejsce podczas trwania strajku generalnego”. Wypada także podkreślić, że Sąd Okręgowy przy ponownym

rozpoznaniu sprawy był - a Sąd Najwyższy w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie byłby - związany wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy (art. 398²⁰ zdanie pierwsze k.p.c.). Wypada też dodać, iż Sąd Najwyższy stanął równocześnie na stanowisku, że pozbawienie się życia przez J. M. nosi znamiona zdarzenia nagłego, wywołanego przyczyną zewnętrzną, powodującego śmierć. Bez wystąpienia przyczyny zewnętrznej zdarzenie nie przybierze (bowiem) postaci wypadku w rozumieniu ustawy wypadkowej, a jeśli przyczyna zewnętrzna nie wypłynie ze sfery zagrożenia, jakie stwarza praca, zdarzenie nie nabierze przymiotu wypadku przy pracy. Warunkiem uznania krytycznego zdarzenia za wypadek przy pracy jest wobec powyższego ustalenie jego związku z pracą. Takie relacje nie zostały przez Sąd Okręgowy odnalezione, gdyż uznał on, że zdarzenie z dnia 11 września 2011 r. nie pozostawało w związku z pracą.

Co do konieczności wypowiedzenia się „na temat tego, jakie okoliczności wskazują na zerwanie związku z pracą”, to problem ten również nie łączy się z potrzebą wykładni prawa, gdyż w tym zakresie Sąd Najwyższy także zajął już stanowisko w powołanym wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., I PK 138/13, uznając między innymi, że należy wykluczyć przyjęcie automatyzmu zerwania związku z pracą zdarzenia, do którego dochodzi na terenie zakładu pracy podczas nielegalnego strajku, jedynie przez wzgląd na nielegalność strajku. Sąd Najwyższy zauważył ponadto, iż kwalifikacja zdarzenia jako wypadku przy pracy, wypadku zrównanego z wypadkiem przy pracy następuje według przesłanek unormowanych w ustawie wypadkowej. Okoliczność zajścia zdarzenia w związku z udziałem pracownika w nielegalnym strajku w sposób oczywisty podlega uwzględnieniu przy ustalaniu, czy przyczyna zewnętrzna zadziałała w sytuacjach wymienionych w pkt 1-3 ust. 1, pkt 3 ust. 2 art. 3 ustawy wypadkowej i może doprowadzić do stwierdzenia, że pracownik nie wykonywał ubezpieczonej czynności (pracy), gdy zadziałała przyczyna zewnętrzna, że doszło do zerwania związku zdarzenia z pracą na skutek tego, że zachowanie pracownika w czasie i miejscu pracy nie wynikało z zatrudnienia, z realizowania zadań pracodawcy, do czego pracownik zobowiązał się w umowie o pracę, lecz podjęcia działania przeciwnego działaniu przeciwnego celowi jego zatrudnienia. Wyrażając taki właśnie pogląd, Sąd Najwyższy stwierdził

równocześnie, że Sąd Okręgowy przyjął, iż „z zachowania zmarłego J.M. poprzedzające tragiczne zdarzenie należy uznać (...), że działał w akcji strajkowej w uzasadnionym okolicznościami subiektywnym przekonaniu, że działa w słusznej sprawie dla dobra zakładu pracy, zatrudnionych w nim pracowników, a więc w szeroko rozumianym interesie pracodawcy, jednakże z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego nie wynika, jakie okoliczności uzasadniały to subiektywne przekonanie”.

W świetle tych stwierdzeń Sąd Najwyższy w obecnym składzie uznaje zatem, że przedstawiona przez skarżącą kwestia jest obecnie w sposób nierozzerwalny związana wyłącznie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd *meriti*. Skarżąca w istocie kwestionuje więc dokonane przez Sąd drugiej instancji ustalenia faktów i ocenę dowodów. Tymczasem podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), co oznacza, że przy merytorycznym rozpoznaniu tej skargi Sąd Najwyższy nie mógłby uwzględnić takich zarzutów, a przy rozstrzyganiu zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego byłby związany dokonanymi przez Sąd Okręgowy ustaleniami faktycznymi (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał zatem, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., uznając, że w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy w odniesieniu do skarżącej zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony.